

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Založení a změny v nadaci ve světle nového občanského zákoníku

V roce 2014 dochází k veliké změně na poli soukromého práva, změnám se tedy nevyhne ani právní úprava nadací a nadačních fondů. Nový OZ se vydává cestou samostatné úpravy jednotlivých typů účelových sdružení majetku, úpravu nadace a nadačního fondu najdete v jeho oddíle 3 pod názvem „Fundace“. Jedná se o společný pojem pro sdružení majetkového základu věnovaného společenskému účelu, které jsou svojí funkcí a významem stavěny jako protipól ke korporacím. Stávající zákon o nadacích a nadačních fondech č. [227/1997](#) Sb. bude zrušen, resp. zruší se veškerá jeho ustanovení vyjma třetí až sedmé části upravující doplnění a změny některých zákonů.

Účel nadace

Změnou projde i účel nadace, zatímco v původní úpravě byl účel nadace upraven tak, že byl specifikován jako obecně prospěšný, s uvedením jednotlivých příkladných výčtů, v budoucí úpravě se tento účel, spočívající v podpoře obecného blaha, rozšiřuje o účel dobročinný, spočívající v podpoře určitého okruhu osob. Stále se však budeme setkávat s úpravou, která stanovuje zákonný rámec účelu založení nadace, tímto zákonodárce posiluje koncept trvalé služby nadací společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu. Právě trvalý charakter tvoří hlavní odlišnost mezi nadací a nadačním fondem.

Jedna z nejvýraznějších změn spočívá v rozšířené možnosti nadace samostatně podnikat, avšak se zachováním principu, že výdělečnost nadace se nadále považuje za vedlejší a nikdy se nemůže stát účelem hlavním. Podnikání nadace hraje v životě fundací podružnou roli a plní funkci sloužící k podpoře jejího účelu, která v souladu s judikaturou stále spočívá v poskytování příspěvků destinářům. Přesto však nová úprava umožňuje zakladateli podnikatelskou činnost nadace v zakládací listině zakázat.

S odkazem na výše uvedené je patrné, při užití argumentu a *minori ad maius*, že bylo by bezúčelné bránit nadacím převzít kontrolu či vedení nad obchodními společnostmi, nesmí se však stát neomezeně ručícím společníkem, což při porovnání se stávající úpravou je dalším krokem k liberálnějšímu pojetí nadací.

Založení nadace

Zákonodárce také z důvodu podtržení distinkce mezi korporacemi a fundacemi odlišně upravil i proces založení a vzniku jednotlivých typů právnických osob. Zakládacím dokumentem nadace tak nadále není zakladatelská listina, ale „Zakládací listina“, jak je uvedeno v důvodové zprávě: „Termín

„zakládací listina“ se volí z té příčiny, že je třeba pojmově odlišit „zakladatelskou listinu“ jako obecný termín (§ 123) od jednostranného zakladatelského jednání, jímž se zakládají právě nadace.“ Nově je vyloučena možnost založení prostřednictvím písemné smlouvy. Ta je nahrazena shodným projevem vůle zřizovatelů, resp. skupina zakladatelů se považuje za zakladatele jediného. Zachován je však požadavek pořídit zakládací listinu ve formě notářského zápisu

Za zjednodušení se může považovat také fakt, že statut nadace lze připojit k nadační listině. Jeho změny však nadále nepodléhají výlučně do pravomoci správní rady, ale k provedení změn je nutný předešlý souhlas dozorčí rady. Ze statutu si stále může každý pořizovat opisy, výpisy či kopie, nově však zákon zavádí možnost toto učinit i v sídle nadace (§314).

Zachována zůstala i možnost založení nadace závětí či obdobným způsobem. Téměř nezměněny zůstaly i podstatné náležitosti zakládací listiny („nadační listiny“), vyjma požadavku na údaj o nadačním kapitálu. Nově již není požadována informace o pravidle omezování nákladů nadace.

V případech založení nadace jako mortis causa je úprava víceméně shodná se současnou, resp. je nutné, aby v závěti byly uvedeny alespoň některé náležitosti, o dalších náležitostech, nejsou-li uvedeny v závěti, rozhoduje vykonavatel závěti. Jedinou změnou je však ustanovení § 313:

- (1) Neuvede-li nadační listina předmět vkladu, platí, že se vkladová povinnost plní v penězích.
- (2) Určila-li nadační listina, že se vkladová povinnost splní vnesením nepeněžitěho předmětu, a není-li to možné nebo nedosáhne-li hodnota vkladu při splnění vkladové povinnosti výše určené v nadační listině, má se za to, že vkladatel vyrovná rozdíl v penězích.

Tedy v případech, kdy zůstavitel nezmíní předmět vkladu, nastupuje nevyvratitelná domněnka, že plnění se považuje za peněžitě. Mírně odlišná je situace, kdy plnění je sice určeno jako nepeněžitě, ale nedosahuje požadované hodnoty. V tomto případě má nastoupit vyvratitelná právní domněnka, že vzniklý schodek má být vyrovnán v penězích. V praxi to umožňuje zakladatelům v nadační listině zvolit i jiné pravidlo pro vyrovnání se s nastalou situací, např. může se tak stanovit, že rozdíl bude vyrovnán nepeněžitým plněním, nebo že pokles hodnoty nebude sanován.

Změny v nadaci

Nejvýraznější změna oproti stávající úpravě spočívá také ve flexibilitě nadační listiny. V současnosti se považovala nadační listina za relativně rigidní akt. Napříště však bude platit (§317 - §320), že nadační listina je nezměnitelná pouze a jenom v ustanoveních, o kterých zakladatel v nadační listině výslovně prohlásí, že je považuje za nezměnitelné. Je to jistě krok kupředu oproti stávající úpravě, která se v praxi setkávala s mnoha problémy. Změna základních náležitostí nadace je prozatím možná jen ze závažných důvodů a pouze se zvláštním ohledem k zakladatelově vůli. Zákon však nepočítá se situací, kdy se podstatně změni okolnosti, které ne vždy souvisí se zakladatelovou vůlí anebo v ní mohly být zahrnuty, ale byly způsobeny nepředvídatelnými okolnostmi.

Dnes není zákonem výslovně jmenován žádný orgán nadace ani úřad veřejné zprávy, jenž by mohl tyto změny provést. V praxi se ustálila praxe, že při absenci výslovného určení orgánu oprávněného k těmto změnám, o otázkách nadační listiny a jejich změn rozhodoval soud. Ten však rozhodoval tak, aby změny byly pro nadaci přínosem a zároveň co nejvíce respektovaly vůli zřizovatele.

Budoucí úprava poskytuje nadaci mnohem širší škálu možností pro provedení změn. Zcela bezproblémová situace je v případech, že pro určité otázky si možnost změn vyhradil pro sebe v nadační listině zakladatel. Tuto pravomoc může zakladatel udělit i některému z orgánů nadace.

Zákonodárce se snažil vyrovnat i s případy, kdy neočekávaná okolnost natolik změni situaci, že vyvolají rozumnou potřebu změny vnitřních poměrů nadace. V tomto případě může zakladatel

nadační listinu změnit i přesto, že si tuto pravomoc v nadační listině nevyhradil. Je zde však stanoveno omezení souhlasu správní rady a ochrany práv třetích osob. Ta se projevuje v ustanovení § 318 odst. 2, který zavádí povinnost nadace tyto změny zveřejnit a posouvá jejich účinnost až po uplynutí 3 měsíční lhůty od jejich zveřejnění. V tomto období může každý, jenž tvrdí, že jeho práva byla dotčena navrhnout, aby soud tyto změny prohlásil za neplatné.

Nově je upravena i situace kdy zakladatel není naživu, či zanikl. V této situaci je pravomoc změny dána do rukou soudu, který na návrh a po souhlasu správní rady změní nadační listinu, ovšem stále v mezích určených zakladatelem v nadační listině. Soud musí brát na zřetel stanovisko dozorčí rady a práv třetích osob, hodných ochrany. Co spadá pod pojem „hodných ochrany“ není zřejmé. Bude tedy na soudní praxi, aby si poradila s interpretací. Je tedy prolomena zásada nezměnitelnosti nadační vůle.

Dále se rozšiřují možnosti zakladatele a správní rady, tentokrát v oblasti účelu nadace. Jako v předchozím případě budou mít významnější vliv na tyto změny, a to zejména zakladatel, není-li ho, pak o těchto změnách rozhodne soud na návrh správní rady.

V této problematice je přístup zákonodárce poněkud obezřetnější neboť jak podotýká: „účel nadace je pro smysl její existence klíčový, nadace jeho naplňováním získává sociální renomé, na tento účel jsou vázáni dárci svými dary, podporou destinátářů se vytváří řada obligací, a tím vším může změna účelu nadace otrást.“ S ohledem na výše zmíněné jsou proto v ustanoveních § 324 a § 325 stanovena omezení změn účelu nadace. A to v souladu s názorem, že se jedná o změnu nejzákladnějšího znaku nadace.

Prvním omezením je nutnost předchozího souhlasu soudu v případě změny účelu z veřejně prospěšného na dobročinný. Dále zde návrh předpokládá existenci zvlášť závažného důvodu a faktu, že nadační listina toto umožňuje.

Druhým omezením je povinnost nadace dodržet předchozí závazky při změně účelu nadace. Dary již poskytnuté ve prospěch předchozího účelu i jejich výnosy musí být použity ve prospěch původního účelu, jedinou výjimkou tvoří případy, kdy darce souhlasí s novým účelem. Stále tak v české právní úpravě převládá přesvědčení, že účel nadace by měl být měněn pouze ve výjimečných případech a co nejméně.

Celkově shrnuto zákonodárce vykročil správným směrem, když se snaží vypořádat se spoustou problémů, které přináší současná úprava. Nechal se inspirovat praxí tuzemskou i zahraniční a zahrnul do návrhu znění nového občanského zákoníku po dlouholeté snaze mnoha významných činitelů neziskového sektoru úpravu, která zahrnuje konkrétní řešení pro otázky změn v základních otázkách života nadace.

Nově však zavádí i několik ne zcela jasných institutů, jejichž interpretace není zcela jasná (například práva hodné ochrany) a mohou ztížit rozhodování soudů a prodloužit „vstřebávání“ nové úpravy.

Mgr. Dagmara Mišutková,

advokátka

Mgr. Radek Valach,
advokátní koncipient

autoři působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8
158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: praha@msblegal.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)